

بیت فرہنگ

تاریخ فرہنگ ایران

www.ketab.ir

تألیف

دکتر رضا نوری شادمهانی

(عضو هیئت علمی دانشگاه کاشان)

سرشناسه	نوری شادمهانی، رضا، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	تاریخ فرهنگ ایران / رضا نوری شادمهانی.
مشخصات نشر	تهران: مهکامه، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۳۶۰ ص.
شابک	978-964-2827-62-6
وضعیت فهرست نویسی	فیفا
موضوع	آثار فرهنگی -- ایران
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۰ ن ۹۸ ن ۱۳ / DSR
رده‌بندی دیوپی	۹۵۵/۰۰۴۳
شماره کتابشناسی ملی	۲۳۰ ۱۲۴۹

انتشارات مهکامه

www.ketab.ir

نام کتاب: تاریخ فرهنگ ایران
تألیف: دکتر رضا نوری شادمهانی
ناظر چاپ: بهزاد ربیعی فراهانی
طرح جلد: حسین مبینی‌پور
صفحه‌آراء: الوهاب
لیتوگرافی: باختر
چاپ و صحافی: اصلانی
نوبت چاپ: هفدهم ۱۴۰۲
تیراژ: ۵۰۰
قیمت: ۱۹۵۰۰۰ تومان
شماره شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۷۲۸-۶۲-۶

کلیه حقوق چاپ و نشر این کتاب مطابق با «قانون حقوق مؤلفان و مصنفان مصوب ۱۳۴۸» برای ناشر محفوظ و منحصراً متعلق به نشر مهکامه می‌باشد. لذا هر گونه استفاده از کل یا قسمتی از این کتاب (از قبیل هر نوع چاپ، فتوکپی، اسکن، عکس‌برداری، نشر الکترونیکی، هر نوع انتشار به‌صورت اینترنتی، سی‌دی، دی‌وی‌دی، فیلم، فایل صوتی یا تصویری و غیره) بدون اجازه کتبی از نشر مهکامه ممنوع بوده و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

انتشارات مهکامه: ناشر تخصصی گردشگری و هتلداری

نشر و پخش: تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، نرسیده به لبافی‌نژاد، کوچه انوری، پلاک ۸، طبقه دوم
تلفن: ۶۶۹۶۱۵۰۹ - ۶۶۴۹۷۰۵۰ - ۶۶۴۸۸۲۰۳
همراه: ۰۹۱۲۳۹۷۴۰۲۱
فکس: ۶۶۹۶۱۵۰۹
واتساپ: ۰۹۰۳۲۶۷۴۸۴۴
www.mahkameh.com
en_mahkame@yahoo.com
تلگرام: telegram.me/mahkamepublisher
اصلاحات و الحاقات احتمالی، در سایت انتشارات مهکامه:
پست الکترونیکی:
تلگرام:

۱۹	پیشگفتار بر چاپ دوازدهم.....
۲۳	نشانه‌ها و اختصارات.....
۲۵	فصل ۱ / میراث فرهنگی: یادگارهایی جاودانه بر تراز خاک.....
۲۷	۱.۱ فرهنگ.....
۳۰	۱.۲ میراث فرهنگی.....
۳۱	۱.۳ مفهوم میراث فرهنگی.....
۳۳	۱.۴ فهرست آثار ملی.....
۳۴	۱.۵ ارزش‌های میراث فرهنگی.....
۳۴	۱.۵.۱ ارزش‌های فرهنگی.....
۳۴	۱.۵.۱.۱ ارزش‌های هویتی.....
۳۵	۱.۵.۱.۲ ارزش هنری یا فنی.....
۳۵	۱.۵.۱.۳ ارزش کم نظیر بودن.....
۳۵	۱.۵.۲ ارزش‌های اجتماعی- اقتصادی.....
۳۵	۱.۵.۲.۱ ارزش اقتصادی.....
۳۶	۱.۵.۲.۲ ارزش کاربردی.....
۳۶	۱.۵.۲.۳ ارزش آموزشی.....
۳۶	۱.۵.۲.۴ ارزش اجتماعی.....
۳۷	۱.۵.۲.۵ ارزش سیاسی.....
۳۸	نتیجه‌گیری.....
۴۱	فصل ۲ / نظام‌های مطالعاتی درباره‌ی گذشته: آمدنم بهر چه بود؟.....
۴۳	۲.۱ باستان‌شناسی.....
۴۴	۲.۱.۱ کارکرد.....
۴۶	۲.۲ تاریخ.....
۴۷	۲.۲.۱ کارکرد.....
۵۰	۲.۳ سایر نظام‌ها (رشته‌ها)ی پژوهشی در ارتباط با گذشته.....

۵۰	۱. ۳. ۲ انسان‌شناسی.....
۵۱	۲. ۳. ۲ اسطوره‌شناسی.....
۵۲	نتیجه‌گیری.....
۵۵	فصل ۳ / صدای سخن جغرافیا.....
۵۸	۱. ۳ مهاجرین و مهاجمین.....
۵۸	۲. ۳ شاهراه خراسان.....
۵۹	۳. ۳ کم آبی.....
۶۱	۴. ۳ جغرافیای سیاسی یکپارچه.....
۶۱	نتیجه‌گیری.....
۶۵	فصل ۴ / پیش از تاریخ: آرمیدن در دامان مادر.....
۷۱	۱. ۴ پارینه سنگی.....
۷۱	۱. ۴. ۱ ایران در دوران پارینه سنگی.....
۷۴	۲. ۴ ایران در دوره‌ی پارینه سنگی.....
۷۴	۳. ۴ ایران در عصر نوسنگی.....
۷۵	۱. ۴. ۳ نظریه‌ی واحه‌ای.....
۷۵	۲. ۴. ۳ نظریه‌ی منطقه‌ی هسته‌ای.....
۷۶	۳. ۴. ۳ نظریه‌های فشار جمعیت.....
۷۶	۴. ۴. ۳ نظریه‌های اعتبار اجتماعی و پیچیدگی اجتماعی.....
۷۷	۵. ۴. ۳ نظریه‌ی هم تطوری.....
۷۷	۶. ۴. ۳ نظریه‌ی خواب عمیق.....
۸۱	۴. ۴ ایران در عصر مس سنگی.....
۸۴	۵. ۴ ایران در عصر مفرغ.....
۸۶	۱. ۵. ۴ کنارصندل جیرفت.....
۸۷	۲. ۵. ۴ شهر سوخته.....
۸۹	۳. ۵. ۴ ایلام.....
۹۰	۱. ۵. ۳ جغرافیای سیاسی.....
۹۱	۲. ۵. ۳ تاریخ ایلام.....
۹۲	نتیجه‌گیری.....
۱۰۱	فصل ۵ / دوره‌ی تاریخی: زیر سایه‌ی پدر.....
۱۰۶	۱. ۵ ایلام میانی.....

- ۵.۲ زیگورات اینشوشینک (معبد جغازنبیل) ۱۰۹
- ۵.۳ تازه واردان آریایی ۱۱۱
- ۵.۳.۱ اورارتو ۱۱۴
- ۵.۳.۲ مائا ۱۱۵
- ۵.۳.۲.۱ زیویه ۱۱۶
- ۵.۳.۲.۲ حسنلو ۱۱۷
- ۵.۳.۲.۳ قالاچی ۱۱۷
- ۵.۳.۲.۴ ربط ۱۱۷
- ۵.۳.۳ اتحادیهی ملی مادان ۱۱۸
- ۵.۳.۳.۱ نگاه اجمالی به تاریخ ماد ۱۱۹
- ۵.۳.۳.۲ فرهنگ و هنر مادان ۱۲۱
- ۵.۴ جهانشاهی پارس: رویارویی با غرب ۱۲۶
- ۵.۴.۱ از انشان تا آتن ۱۲۷
- ۵.۴.۲ هنر در عصر هخامنشی ۱۳۱
- ۵.۴.۲.۱ پاسارگاد ۱۳۲
- ۵.۴.۲.۲ شوش ۱۳۴
- ۵.۴.۲.۳ دهانهی غلامان ۱۳۵
- ۵.۴.۲.۴ تخت جمشید ۱۳۶
- ۵.۴.۲.۵ آرامگاههای هخامنشیان ۱۴۰
- ۵.۴.۲.۶ بیستون ۱۴۱
- ۵.۴.۲.۷ کتیبههای داریوش در شوش ۱۴۳
- ۵.۴.۲.۸ کتیبههای داریوش در سوئز مصر ۱۴۴
- ۵.۴.۲.۹ دیگر آثار فرهنگی ۱۴۴
- ۵.۴.۳ دین هخامنشیان ۱۴۶
- ۵.۴.۴ امپراتوری پارس زیر سم اسب اسکندر گجستک خداشناس! ۱۴۷
- ۵.۵ سلوکیان: یونانی مآبی ایرانی ۱۵۰
- ۵.۶ پهلوانان اشکانی: گمنامان تاریخ ۱۵۳
- ۵.۶.۱ نگاه اجمالی به تاریخ پارت ۱۵۴
- ۵.۶.۲ همنشینی تخیل و واقعیت ۱۵۹
- ۵.۶.۲.۱ معماری و شهرسازی پارتها ۱۶۰

شش سال و اندی پیش در پیشگفتار همین کتاب نوشتم که یکی از مشکلات اساسی رشته‌ی نوپای مدیریت جهانگردی، نبود یا کمبود منابع و متون عمیق دانشگاهی است. بسیار متأسفم که امروز هم باید همان مشکل را یادآوری نمایم. تأسف زمانی دو چندان می‌شود که بدانیم، رشته‌ی مدیریت جهانگردی دیگر رشته‌ای نوپا نیست و دست‌کم، ۲۰ سال از عمر آن می‌گذرد. اینک که پس از شش سال و اندی، در حال نگارش پیشگفتاری جدید برای همان کتاب هستم، یک چشمم خون و چشم دیگرم خنده است. خون از این جهت که در شش سال گذشته، کتاب دیگری با درونمایه‌ی تاریخ فرهنگ ایران نوشته نشده است که در حوزه‌ی گردشگری فرهنگی، منبعی معتبر به شمار آید و خنده از این لحاظ که کتاب اینجانب به رغم کاستی‌ها و کمبودهایش؛ از چنان اعتباری برخوردار بوده و چنان تأثیری داشته است که به پرسش‌های علاقه‌مندان به تاریخ فرهنگی ایران پاسخی درخور ارائه دهد. خوشبختانه، پس از چاپ نخست کتاب تا همین امروز، هیچ همکار باستان‌شناس و تاریخ‌دانی بر محتوای کتاب، خرده‌ای نگرفته است. ابراهیم هم اگر بوده، بیشتر به ساختار کتاب برمی‌گشت؛ ایرادهایی چون وجود غلط‌های تایپی، نداشتن نمایه و کیفیت پایین برخی تصاویر و طرح‌های استفاده شده. برای مورد اول خدا را شاکرم و برای مورد دوم هم، از مدیران محترم مؤسسه‌ی انتشارات مهکامه سپاسگزارم که فرصتی در اختیارم نهادند که پس از یازده چاپ متوالی، برخی از عیب‌های ساختاری را برطرف نماییم.

در چاپ جدید، به محتوای کتاب دست نزده‌ایم، مگر آنکه برخی از دستاوردها و نتایج بررسی‌ها و کاوشی‌های باستان‌شناسی سال‌های اخیر را به کتاب کنونی افزوده‌ایم. پر روشن است آگاهی از نتایج بعضی از مهم‌ترین فعالیت‌های میدانی باستان‌شناختی، می‌تواند برای علاقه‌مندان به گذشته‌ی ایران عموماً و فعالان حوزه‌ی گردشگری خصوصاً سودمند باشد.

نگارنده با لحاظ قرار دادن تقدم چشم بر ذهن و ارجح دانستن آثار ملموس بر مواد انتزاعی و مجرد تاریخی در فرآیند گردشگری، در نگارش این کتاب عمدتاً بر آثار و شواهد مشهود، متمرکز شده و به دنبال تاباندن نوری - هر چند کم سو و خرد - در مسیر شناخت اصولی و علمی موارث گذشته بوده است.